

1. Nr inwentarza: 801
2. Autor/rzy: Ignacy Sewer Maciejowski
3. **Tytuł egzemplarza: Pojedynek szlachetnych**
4. Inne wersje tytułu (wg afisza):
5. Tytuł oryginalny:
6. Autor przekładu:
7. Współpraca (autor adaptacji):
8. Słowa kluczowe:
9. Data wydania [druki]:
10. Data utworzenia egzemplarza teatralnego: 1876
11. Typ zasobu: rękopis, egzemplarz teatralny
12. Oznaczenia, pieczęcie: Cenzura: C. K. Delegat Namiestnika w Krakowie - zezwolenie na wystawienie z dn. 14 IX 1876 r.
13. Noty: obsada, skreślenia i notatki ołówkiem czarnym, czerwonym i niebieskim, notatki atramentem czarnym ręką Koźmiana
14. Język: polski
15. Opis fizyczny: s. 208, 210 x 170 mm
16. Lokalizacja oryginału: Archiwum Artystyczne i Biblioteka Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie
17. Prawa: domena publiczna
 1. Inscenizacje powiązane:
 - a) Teatr, scena: Teatr Krakowski, dyr. Stanisław Koźmian
 - b) Data/y premier/y: 4 X 1876
 - c) Reżyseria: brak inf.
 - d) Scenografia/kostiumy: brak inf.
 - e) Autor muzyki: brak inf.
 - f) Obsada/y

Obsada premierowa (wg afisza z drugiego przedstawienia, 5 X 1876):

Lord Harwey – [Aleksander] Podwyszyński
North Northamptonshire Lord Burgley – [Józef] Szymański
Lidia – [Helena] Marczello
Letty – [Jadwiga] Csaki
Juliusz – [Włodzimierz] Sobiesław
Kidd – [Dionizy] Feliksiewicz
Kuff – [Rufin] Morozowicz
Trotter – [Juliusz] Jejde
Bull – [Jan Kanty] Galasiewicz
Peggy – [Paulina] Wojnowska
Pucok – [Władysław] Wojdałowicz
Brick – [Władysław] Roman
Notariusz – [Jakub] Glikson
Służący I – [Zygmunt] Bogucki
Służący II – [] Słonarski

Obsada z 1886 [marzec?] (wg egzemplarza)

Lord Harvey – [Władysław] Antoniewski
North Northamptonshire Lord Burgley – [Władysław] Szy[ma?]nowski

Lidia – [Anna] Kałuż[yńska]
Letty – [Maria] Ziemiń[ska]
Juliusz – [Edmund] Ryg[i]er
Kidd – [Ludwik] Solski
Kuff – [Władysław] Werner
Trotter – [Juliusz] Jejde
Bull – [Leonard] Winiarski
Peggy – [Paulina] Wojnowska
Pucok – [Antoni] Siemaszko
Brick – [Józef] Śliwicki
Notariusz – [Hipolit] Wójcicki
Kamerdyner – [Janusz] Orliński
Służący – [Bronisław] Janikow[ski]

g) Identyfikacja ingerencji (autorzy ingerencji, rodzaj – np. suflerskie, reżyserskie, inspicjenta): Jest to egzemplarz suflerski. Po stronie tytułowej dodana kartka z wypisanym (być może ręką Ludwika Solskiego) wykazem postaci i obsadą prawdopodobnie z marca 1886 roku. W tekście kreślenia, oznaczenia suflerskie i dopiski ołówkiem i czarnym atramentem, a także podkreślenia i zaznaczenia czerwoną i niebieską kredką. Na ostatniej stronie pieczęć okrągła „C.K. DELEGAT NAMIESTNIKA W KRAKOWIE” i podpisane przez cenzora, oznaczone datą 14 września 1876 zezwolenie na wystawienie komedii (bez zastrzeżeń).

h) Opis powiązanych inscenizacji: W 1876 roku *Pojedynek szlachetnych* pokazano jako repertuarową nowość, zaleconą do grania przez warszawską komisję konkursową. Była to nie tylko prapremiera dramatu, ale zarazem pierwszy na scenie krakowskiej występ świeżo angażowanej młodziutkiej Heleny Marczello, która wystąpiła w głównej roli Lidii. Komedia, której akcja toczy się w Anglii, osadzona została w angielskich realiach i celnie wystylizowana na humor angielski, na co zwrócono od razu uwagę, widząc w tym zabiegu odświeżający odwrót od panującej powszechnie francuszczyzny i właściwej jej skłonności do pikanterii („Czas” 1876 nr 228). Zarazem jednak, jak zauważał krytyk „Czasu” (nr 230) osnucie komedii na bardzo dobrze rozpoznanych realiach „świata angielskiego” pozwoliło Sewerowi zaprezentować zupełnie odmienny od polskiego „mikrokosmos obyczajowy”, co stanowiło dodatkową siłę atrakcyjną. Młoda i pełna energii zamożna panna na wydaniu z dobrej rodziny (Lidia) samodzielnie kieruje własnym losem, występując przeciw swoim opiekunom i walcząc o swoją miłość do Juliusza (w tej roli wystąpił Włodzimierz Sobiesław). Wśród wykonawców najwięcej pochwał zebrał Władysław Wojdałowicz jako Pucok oraz Paulina Wojnowska w roli Peggy – oboje rozwinęli świetnie warsztat komiki charakterystycznej, nie naruszając przy tym „granicy, poza którą zaczyna się przesada” („Czas” 1876 nr 230). Z oczywistych względów sporo miejsca poświęcono debiutującej Helenie Marczello, koncentrując się nie tyle jednak na sposobie interpretacji granej przez nią postaci, ile raczej rozpatrując jej warunki i wróżąc perspektywy kariery na scenie krakowskiej: „Pełny, wdzięczny i głęboki organ nadający się do dramatu”, zapał w grze, „po większej części trafne pojmowanie roli” i „piękna dykcja” – z jednej strony, z drugiej jednak wytknięto jej nieumiejętność harmonijnego poruszania się na scenie, co stanowiło bodaj jedyny brak warsztatu młodej artystki.

Dziesięć lat później komedię Sewera zrealizowano w nowym opracowaniu scenicznym i w zmienionej obsadzie (Lidię zagrała tym razem Anna Kałużyńska), Paulina Wojnowska zachowała swoją rolę jako jedyna z obsady premierowej, co świadczy o jej powodzeniu i dobrym „osadzeniu” w tej postaci. Krytyka przywitała odnowiony spektakl z pełną aprobatą, zwłaszcza że okazją do niego stał się benefis kochanej przez krakowską publiczność Wojnowskiej (27 lutego 1886). Helena Marczello w tym czasie była już uznaną gwiazdą teatrów warszawskich, ale np. Stanisław Koźmian miał wciąż w pamięci jej Lidię, z którą wykonanie Anny Kałużyńskiej nie mogło się, jego zdaniem, równać. Za to bardzo wysoko ocenił Antoniego Siemaszkę, który po Wojdałowiczu objął rolę Pucocka („był lepszy od wszystkich Pucocków, jakich widzieliśmy”), a także Julię Sułkowską, która „jako Lytty [!] była skończonym typem miss angielskiej” [Z l. I p. [S. Koźmian], „Czas” 1886 nr 49]. Autor komedii obecny był na spektaklu i został powitany „burzą oklasków” przez publiczność, co dowiodło, że „niezwykle dobrze napisana” komedia bynajmniej się nie zestarzała. Zauważył to nie tylko „stary” Koźmian, ale i Tadeusz Pawlikowski, należący już przecież do kolejnego pokolenia ludzi teatru, który pisał: „Wobec nowego kierunku dramatopisarskiego sztuka ta jest prawdziwym fenomenem, dowodzącym odpornej na wszelkie wpływy, znakomitej twórczości autora” (O.O. [T. Pawlikowski], „Nowa Reforma” 1886 nr 50).

i) Uwagi: Komedia Sewera została nagrodzona na warszawskim konkursie dramatycznym w 1876 roku (inf. na afiszu)

Opracowanie: Agnieszka Marszałek

Opis merytoryczny do egzemplarza teatralnego zdigitalizowanego w ramach projektu digitalizacyjnego Cyfrowe Arcydzieła Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie ("CATS") - etap I, *Dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach zadania KULTURA CYFROWA 2021.*